Műtárgyfotó - hordó alakú hegyikristály díszedény aranyozott ezüst foglalatban, Luxemburgi Zsigmond király címerével az Erdődy család gyűjteményéből

Adattár - Fényképgyűjtemény

Leltári szám:	FLT 2082
Alkotó:	Weinwurm, Antal (1845 - 1925 k.) / fényképész
Készítés ideje:	1884
Készítés helye:	Budapest
Anyag:	albumin fotópapír
Technika:	kartonra kasírozott
Méretek:	magasság: 28 cm szélesség: 21,1 cm

A díszedény teste hegyikristályból készült, foglalata aranyozott ezüst. Az edény két, zománcfestésű zárólapján Luxemburgi Zsigmond (1387–1437) címerei kaptak helyet: az egyik oldalon személyes jelvénye, a kiterjesztett szárnyú egyfejű sas, a másik oldalon pedig a német-római császári címerlak, a kétfejű császári sas látható. A címerek tanúsága szerint az elegáns asztaldísz udvari megrendelésre készült Luxemburgi Zsigmond uralkodásának utolsó két évtizedében, német-római császárrá választása (1410) után.

A 41 cm magas díszedény karéjos kialakítású, vésett lombdíszes talpának egyik oldalára utóbb Rákóczy László (1633–1664) sárosi főispán és felesége, Bánffy Erzsébet (1630–1663) kettős címerét, valamint a C(omes) L(adislaus) R(ákóczi) D(e) F(első) V(adász) – C(omitissa) (Elisabetha) B(ánffy) D(e) N(agy) M(ihály) feliratot vésték.

A tárgy szerepel lányuk, Rákóczi Erzsébet (1655–1707) ingóságainak 1704-ben készült összeírásában: "*kristál da montánya ezüst aranyasan hordó formán foghlalt magas edény*".

Az ötvösművet Rákóczi Erzsébet nem szüleiről, hanem anyósától örökölte, mivel az szerepel első férje, Erdődy Ádám (?–1668) édesanyja, Forgách Éva 1672. november 23-án felvett hagyatéki leltárában: "*kristál hordócska, ezüstbe foglalt szép aranios, királ adományábul való*".

A díszedényt tehát a Forgách család egyik tagja kaphatta Zsigmond királytól, s Rákóczi Erzsébet Forgách Éva halála után vésette rá szülei címerét. A tárgy Rákóczi Erzsébet második férje, Erdődy György (1647–1712) országbíró révén az Erdődy család galgóci gyűjteményébe került, ahol a család 1727-ben létrehozott, negyven tételből álló hitbizományi kincstárának részévé vált.

A díszedény – a galgóci kincstár gazdag gyűjteményének több más darabjával együtt – szerepelt az 1884. évi budapesti ötvösmű-kiállításon, Erdődy Xavér Ferenc (1830–1906) tulajdonaként ekkor készült az itt bemutatott fényképfelvétel.

Az Erdődy-kincstár – amely az Esterházy-kincstár után talán a legjelentősebb, a 20. század elejéig többé-kevésbé egyben maradt magyar főúri ötvös-gyűjtemény volt – a 20. század elején a neves New York-i műgyűjtő, Pierpont Morgan (1837–1913) érdeklődését is felkeltette. 1911 nyarán az amerikai gyűjtő két megbízottja kereste fel Erdődy Ferenc fiát, gróf Erdődy Imrét (1854–1925) a galgóci várban, s ajánlatot tett a család a 7,5 millió koronára értékelt ötvösműgyűjteményének megvásárlására, a gróf azonban elutasította az ajánlatot. (Ld.: Markó Miklós: *A galgóczi vár és műkincsei*. Vasárnapi Ujság, 59. /1912/, 1. sz. – ld. itt) A gróf fia, Erdődy Vilmos (1887–1959) 1921-ben a családi gyűjtemény 32, kimagasló értékű ötvösművét ajánlott fel a Magyar Nemzeti Múzeumnak, Magyarország területén fekvő birtokokért cserébe, ám végül nem jött létre a megállapodás. Az 1920-as évek második felében a szorult anyagi helyzetbe került család a kincstár egyes darabjait darabonként adta el. A galgóci kincstár megmaradt 21 darabja 1930-ban az Ernst Múzeum árverésén került értékesítésre (ld.: *A Rákóczyak ötvösműkincsei. Az Ernst Múzeum aukciói, XLIV*. Budapest, 1930), ahol a Nemzeti Múzeum megvásárolta Erdődy Anna (?–1634) reneszánsz serlegsorozatának hét darabját, míg a gyűjtemény további darabjai különböző magángyűjteményekbe kerültek.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

A hegyikristály díszedény az Ernst-aukció anyagában már nem szerepelt, mivel már korábban egy ismeretlen amerikai gyűjtő tulajdonába került jelenlegi őrzési helye nem ismert. (A tárgy 1928-ban még Erdődy Xavér Ferenc /1901–1983/ tulajdonában volt ld.: Alfred Jones: *Old Silver of Europe and America from Early Times to Nineteenth Century*. London, 1928, 249. az Ernst Múzeum árverésén megszerzendő tárgyakról szóló, a Nemzeti Múzeum Adattárában őrzött feljegyzés szerint a tárgy ekkor, 1930-ban már Amerikába került.)

Irodalom

- Szerk.: Takács Imre: *Sigismundus Rex et Imperator*. Szépművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 4.86. (Takács Imre, Verő Mária)
- Bubryák Orsolya: Egy 17. századi nemesasszony inventáriumai – Adatok Rákóczi Erzsébet tárházához. *Művészettörténeti Értesítő*, 54. (2005). 2005. - 41-72.
- Pulszky Károly, Radisics Jenő: *Az ötvösség remekei a Magyar Történeti Ötvösműkiállításon*. Franklin Társulat, Budapest, 1885. - I. p. 143.
- Szerk.: Pulszky Károly, Radisics Jenő: *A magyar történeti ötvösmű-kiállítás lajstroma*. Franklin Társulat, Budapest, 1884. - III. terem, 3. szekrény, Nr. 3.

